

BUDAPEST, XVI. KERÜLET, NÁDOR UTCA (BUDAPESTI ÚT – SZENT KORONA UTCA KÖZÖTT) (HRSZ. 110363, 110418)

Útrekonstrukció

Lelőhely-azonosító: 67381

KULCSSZAVAK: őskor, késő bronzkor, urnamezős kultúra, település, népvándorláskor, szarmata, szórvány

BUDAPEST, DISTRICT XVI, NÁDOR STREET (BETWEEN BUDAPESTI ROAD AND SZENT KORONA STREET) (PLOT NOS. 110363, 110418)

Road reconstruction works

Site ID: 67381

KEYWORDS: Prehistory, Late Bronze Age, Urnfield culture, settlement, Migration Period, Sarmatian, stray finds

2021. február 15. – április 19. között útfelújítás miatt régészeti megfigyelést végeztünk a Nádor utca teljes, a Szent Korona utca és a Budapesti út közötti nyomvonalán.

Az építési helyszín régészeti szempontból ismeretlen terület, amely a 67381. nyilvántartási számú, Rákospatak köré húzott lelőhelypologon északkeleti, a Körvasút sor vonalában futó határártól mintegy 70 méterre északkeletre található. A megfigyelés a páros és páratlan oldali kerítések közötti 11 méter széles, 536 méter hosszú, 6399 m²-es terület 75%-át, azaz 4825 m²-t érintett. A földmunka a felszíntől számított 30–70 cm mélységig zajlott.

Az útburkolat felszíne délkelet felé, 118,50–123,10 mBf között emelkedett: a Rákosi út kereszteződéséig (121,80 mBf) enyhébben, majd a Budapesti útig valamilyen markánsabban.

A Rákosi út – Szent Korona utca közötti szakaszon a földmunka 20–30 cm mélységig főként a közművekkel bolygatott, modern törmelékkel kevert homokos talajréteget érte el.

A Szent Korona utca felől, az 53–61. számú telkek között teljes mélységben (50–60 cm) modern, törmelékes feltöltés látszott. Az 53. számú telektől az altalaj

Between February 15 and April 19, 2021, archaeological monitoring was conducted along the entire length of Nádor Street, between Szent Korona Street and Budapesti Road, in connection with road reconstruction works.

The construction site had not been researched yet by archaeologists and was located approximately 70 meters northeast of the northeastern boundary of the recorded site (site ID: 67381) surrounding the Rákosi Stream, along Körvasút Lane. The monitored area covered 75% of the 11-meter-wide and 536-meter-long corridor between the fences on both sides of the street, amounting to 4,825 m² out of a total of 6,399 m². Earthworks were carried out to a depth of 30–70 cm below the surface.

The road surface was observed to rise toward the southeast between elevations of 118.50 and 123.10 m a.B.S.l.: more gently up to the intersection with Rákosi Road (121.80 m a.B.S.l.), and more steeply thereafter toward Budapesti Road.

Between Rákosi Road and Szent Korona Street, earthworks reached mainly sandy soil layers disturbed

* above Baltic Sea level

tetejét jelző sárgásbarna, szürke foltos, gyökérzet által átjárt, kevert homok, illetve a sötétszürke–sötét szürkésbarna homok jelentkezett. Tisztításkor több helyen bukkant fel régészeti lelet, mint pl. a 43–45. házszám előtt őskori, illetve szarmata kori, a 37. házszám előtt pedig őskori edénytöredékek. A IV. felületen a szén- és égett agyagszemcsés terület régészeti objektumot jelezhetett. A 31. és a 33. házszám előtt szintén őskori edénytöredékek kerültek elő.

A lelőhelyet a 27. és a 29. számú telkek előtt tudtuk alaposabban megfigyelni. A leletanyag mennyisége itt ugrásszerűen megnőtt. Az I. felületen a modern feltöltés alatt húzódó feketésszürke homokos rétegben nagy mennyiségű, jellegzetes késő bronzkori leletanyag jelentkezett. A beiszapolódott töredékek 20–25 centiméteres mélységig, az altalaj kevert felső rétegéig jelentek meg. A kultúrréteg a 29. házszámú kapubejárótól a Rákosi út felé mintegy 27 méter hosszan volt követhető.

Az úttükör kialakításakor leszedett I. felületen 5 méter széles, 27 méter hosszú, a közművek által épen hagyott 2×40 cm, illetve 1,5 méter széles sávban nagy mennyiségű edénytöredék került elő. A tisztítás után egy 1,5 méter átmérőjű kerek beásást azonosítottunk. (1-2. kép) Ennek jelentkezési szintjétől (120,90 mBf) mérve a humuszba 28 cm mély gödröt ástak, amely az altalajt alig 5 cm mélyen vágta. Oldala bemosódott, alja kb. vízszintes volt. A feltalajjal azonos feketésszürke homokos betöltésében késő bronzkori (urnamezős kultúra) edénytöredékek bukkantak fel.

A kultúrréteg a 23. számú ház előtt kb. 2 méter hosszú szakaszon az úttükör bevágásakor kialakult délnyugati metszetben 20 centiméterre a humuszba mélyedt. Innen is számos, részben szarmata edénytöredék került elő, amelyek valószínűleg az előzőhöz hasonló beásás nyomaihoz tartoztak. A földmunka az altalajt nem közelítette meg, ezért nem tudtunk további objektumokat megfigyelni.

A 24. számú ház délkeleti kerítésétől a Rákosi út felé feltöltés látszott. A talaj itt puha, vizenyős volt, ami megakadályozta a tisztítást.

A Rákosi út – Budapesti út közötti szakaszon a felszíntől 40 cm mélységig szedték le a talajrétegeket. Itt februárban történt a megfigyelés, a felület a fagy miatt alig volt tisztítható. A termett talaj a 21. házszám és a 15–17. számú telkek határa között, mindössze 33 méter hosszan, a közműárkok között megmaradt keskeny sávokban bukkant fel.

A humuszos feltalaj tisztításakor őskori és szarmata kori, kézzel formált edénytöredékek (VI. és VII. felület), pár állatcsont-szilánk és vörös, égett agyagmorzsa került elő.

by utilities and mixed with modern debris at a depth of 20–30 cm.

From the direction of Szent Korona Street, between plots Nos. 53–61, modern debris-rich fill was observed throughout the full depth (50–60 cm). From plot No. 53 onward, the top of the subsoil was indicated by yellowish-brown, grey-speckled, root-penetrated mixed sand, as well as dark grey to dark greyish-brown sand. During cleaning, archaeological finds were recovered at several locations, including prehistoric and Sarmatian pottery fragments in front of house Nos. 43–45, and prehistoric fragments in front of No. 37. On Surface IV, an area containing charcoal and burnt clay particles may have indicated an archaeological feature. Prehistoric pottery fragments were also recovered in front of Nos. 31 and 33.

The site was most thoroughly observed in front of plots Nos. 27 and 29, where the quantity of finds increased significantly. On Surface I, a large amount of characteristic Late Bronze Age material was identified within a blackish-grey sandy layer beneath modern fill. The washed-in fragments appeared down to a depth of 20–25 cm, reaching the mixed upper layer of the subsoil. The cultural layer could be traced for approximately 27 meters from the gateway of No. 29 toward Rákosi Road.

During the formation of the roadbed, a large number of pottery fragments were recovered from a 5-meter-wide and 27-meter-long strip on Surface I, preserved between utility trenches in bands measuring 2 × 40 cm and 1.5 meters in width. After cleaning, a circular pit measuring 1.5 meters in diameter was identified. (Figs. 1–2) This feature appeared at 120.90 m a.B.S.I., extending 28 cm into the humus layer and cutting only 5 cm into the subsoil. Its sides were eroded, and its base was approximately horizontal. Its fill, consisting of blackish-grey sandy material identical to the surrounding soil, contained Late Bronze Age (Urnfield culture) pottery fragments.

The cultural layer was also observed in a ca. 2-meter-long section in front of house No. 23, in the southwestern section created during roadbed cutting, where it extended 20 cm into the humus. Numerous pottery fragments, partly of Sarmatian date, were also recovered here, likely associated with a similar pit feature. As the earthworks did not reach the subsoil, no further features could be observed.

From the southeastern fence of house No. 24 toward Rákosi Road, fill deposits were observed. The soil in this area was soft and waterlogged, preventing proper cleaning.

1. kép: A késő bronzkori objektum feltöltője (Fotó: Tóth Farkas Márton)

Fig. 1. Photo of the soil mark indicating a Late Bronze-age feature (Photo by Farkas Márton Tóth)

A megfigyelés során a Rákospatak északkeleti partja mentén húzódó, több korszakot felölelő településlánc elemeit sikerült azonosítani. A Veres Péter út – Csömöri út közötti szakaszon a Rákosi útig az ártérből északkelet felé kiemelkedő markáns, északnyugat felé szelődülő magaslat kedvező volt a régészeti korú megtelepedésre, mert árvízmentes volt, de a vízhez közel helyezkedett el. A lakható terület az eddigi adatok alapján kb. 117 mBf felett kezdődött, és a jelenlegi, mesterséges medertől kb. 500 méteres sávban követte a patakot. Ezt kisebb topográfiai elemek, mint pl. a Csillag utca vonalában északnyugat felé húzódó természetes mélyedés, illetve a patak Szent Korona utcai lakótelep alatti kiöblösödése tovább tagolta. A Nádor utcában azonosított késő bronzkori, illetve szarmata telepre a közvetlen közelből is vannak korábbi adatok pl. Körvasút sor (Gyenes 2020a), Rózsa utca 66. (BTM A Itsz. 9634-2022), Nefelejcs utca (Gyenes 2020b). A

Between Rákosi Road and Budapesti Road, soil layers were removed to a depth of 40 cm. Monitoring in this section took place in February, when cleaning was significantly hindered by frost. Undisturbed natural soil appeared only in narrow strips preserved between utility trenches over a 33-meter-long section between house No. 21 and plots Nos. 15–17.

During the cleaning of the humus-rich topsoil, pre-historic and Sarmatian hand-formed pottery fragments (Surfaces VI and VII), several animal bone splinters, and fragments of red burnt clay were recovered.

During the monitoring, elements of a multi-period settlement chain extending along the northeastern bank of the Rákosi Stream were identified. Between Veres Péter Road and Csömöri Road, up to Rákosi Road, a prominent elevation rising towards the northeast from the floodplain and gently sloping towards the northwest provided favourable conditions for set-

1. kép: A késő bronzkori objektum feltfotója (Fotó: Tóth Farkas Márton)

Fig. 1. Photo of the soil mark indicating a Late Bronze-age feature (Photo by Farkas Márton Tóth)

korábbi útépítéskor a természetes humuszos homokréteg egy része elpusztult, az eredeti terepvonal azonban a maival nagyjából azonos lehetett. Az általajt csak a közműépítések érték el. A mostani útfelújítás is csak a felső, átmeneti zónát érintette. Az őskori és szarmata töredékek a modern kori bolygatástól megkímélt talajrétegekből, nagyrészt szórványként kerültek elő.

Az urnamezős telep két beásás, illetve kultúrréteg formájában jelent meg. A késő bronzkori réteg a Rákosi út felé, a 27. és 29. számú telkek előtt volt a legszembetűnőbb, és északnyugati irányban a 29. számú telek előtt futott ki, de a Nádor utcában a Rákosi út délkeleti oldalán már nem volt nyoma. A bolygatottság miatt a Rákosi út felújításakor ezen a szakaszon a rétegeket már nem tudunk megfigyelni, bár néhány szórvány őskori edénytöredéket még sikerült begyűjteni.

Egy helybéli lakos szerint a Budapesti út sarkán lévő egyik ház építésekor találtak egy emberi csontvázat, amelynek további sorsa ismeretlen, így régészeti kora sem igazolható.

A két előkerült objektum közül az egyik feltárása megtörtént, míg a másik az úttükör szedése során

tlement in archaeological periods, as it was flood-free yet located close to water. Based on currently available data, the habitable area began above approximately 117 m a.B.S.l. and extended in a band approximately 500 meters wide along the stream. This was further subdivided by smaller topographic features, such as a natural depression extending northwestward along the line of Csillag Street and a widening of the stream beneath the Szent Korona Street housing estate.

The Late Bronze Age and Sarmatian settlement identified on Nádor Street is also supported by previous data from nearby locations, such as Körvasút Lane (Gyenes 2020a), Rózsa Street 66 (BHM A Inv. no. 9634-2022), and Nefelejcs Street (Gyenes 2020b). During earlier road construction, part of the natural humus-rich sandy layer was destroyed; however, the original terrain likely corresponded roughly to the present surface. The subsoil was reached only during utility construction. The current road reconstruction affected only the upper transitional layer. Prehistoric and Sarmatian fragments were mostly recovered as stray finds from soil layers undisturbed by modern activity.

megsemmisült. A kis területről a metszet tisztításakor előkerült nagy mennyiségű edénytöredék azonban valószínűsíti az egykori beásás(ok) jelenlétét.

RÉSZTVEVŐK: Szilas Gábor régész, Tóth Farkas Márton régész, Gyenes Gábor régésztechnikus

Gyenes Gábor

Irodalom

- Gyenes 2020a • Gyenes, Gábor: Budapest, XVI. kerület, Körvasút sor (Szent Korona utca–Rákosi út között) (hrsz. 110390) *ArcheoBudaPest* 2020/74 <https://doi.org/10.64602/ABP.2020.74>
- Gyenes 2020b • Gyenes, Gábor: Budapest, XVI. kerület, Nefelejcs utca (Pálya utca–Rózsa utca között) (hrsz. 110869) *ArcheoBudaPest* 2020/75 <https://doi.org/10.64602/ABP.2020.75>
- BTM A ltsz. 9634-2022 • Sárosi, Edit – Gyenes, Gábor: Budapest, XVI. Rózsa utca 64-66. Megfigyelési jelentés, 2020-2022. Budapesti Történeti Múzeum Adattár, Dokumentációs gyűjtemény ltsz. 9634-2022

According to a local resident, a human skeleton was reportedly found during the construction of a house at the corner of Budapesti Road; however, its subsequent fate is unknown, thus its possible archaeological connection cannot be confirmed.

Of the two identified features, one was excavated, while the other was destroyed during the removal of the roadbed. However, the large quantity of pottery fragments recovered during section cleaning from a small area suggests the former presence of additional pit features.

CONTRIBUTORS: Gábor Szilas (archaeologist), Farkas Márton Tóth (archaeologist), Gábor Gyenes (archaeological field technician)

Gábor Gyenes

References

- Gyenes 2020a • Gyenes, Gábor: Budapest, XVI. kerület, Körvasút sor (Szent Korona utca–Rákosi út között) (hrsz. 110390) (Budapest, District XVI, Körvasút Lane (between Szent Korona Street and Rákosi Road) (plot no. 110390)). *ArcheoBudaPest* 2020/74 <https://doi.org/10.64602/ABP.2020.74>
- Gyenes 2020b • Gyenes, Gábor: Budapest, XVI. kerület, Nefelejcs utca (Pálya utca–Rózsa utca között) (hrsz. 110869) (Budapest, District XVI, Nefelejcs Street (between Pálya Street and Rózsa Street) (plot no. 110869)). *ArcheoBudaPest* 2020/75 <https://doi.org/10.64602/ABP.2020.75>
- BHM A Inv. no. 9634-2022 • Sárosi, Edit – Gyenes, Gábor: Budapest, XVI. Rózsa utca 64-66. Megfigyelési jelentés, 2020-2022. [Budapest, District XVI, 64–66 Rózsa Street. Monitoring report, 2020-2022]. Budapest History Museum, Archive, Documentation Collection Inv. no. 9634-2022